biBUŁa

Biuletyn Informacyjny BUŁ

nr 1/2019 (132)
ISSN 2084-4670

SPIS TREŚCI

artykuły

..... XVII i XIX wieczne inwentarze biblioteczne bernardynów, dominikanów, karmelitów i pijarów z terenów obecnej Polski Centralnej. Komunikat. Cz.3

z życia BUŁ

..... Nieznane skarby. Germanika XVI-wieczne w zbiorach BUŁ

..... Digitalizacja kolekcji *Polskie serie literackie w XIX wieku*

warto przeczytać

..... Marcin Wicha - *Rzeczy, których nie wyrzuciłem*

nowości książkowe

XVII i XIX wieczne inwentarze biblioteczne bernardynów, dominikanów, karmelitów i pijarów z terenów obecnej Polski Centralnej. Komunikat. Cz.3.

Karmelita, źródło: Wikimedia

Pierwsza część artykułu, opublikowana w "biBULe" w numerze nr 11/2018, poświęcona była inwentarzom bibliotek klasztorów bernardyńskich. W drugiej części, przedstawionej w numerze 12/2018 omówiono inwentarze dominikańskie. Trzecia, jednocześnie ostatnia część artykułu jest poświęcona inwentarzom karmelitańskim i pijarskim. Zawiera także bibliografię do całego tekstu.

Inwentarze karmelitańskie

W Archiwum OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie znajdują się dwa inwentarze biblioteki klasztornej karmelitów trzewiczkowych (dawnej obserwancji) z Kłodawy. Pierwszy pochodzi z 1681, natomiast drugi z 1709 r. Inwentarz z 1681 r. wchodzi w skład Inventarium supellectilis ecclesiae conventus Klodaviensis conscriptum [1681] i znajduje się na s. 23-25, a inwentarz z 1709 r. w skład Inventarium supellectilis ecclesiae conventus Klodaviensis conscriptum [1709] k. 21v-23. Inwentarze pomijają całkowicie adresy wydawnicze druków, niekiedy podają nazwisko autora bez jego imienia. W pojedynczych przypadkach pomijano nazwisko bez imienia, bądź też jego imię i nazwisko bez tytułu książki, lub też jedynie jej skrócony tytuł. Każdy opis zaczyna się od nowego wiersza. Księgi szeregowano według formatów druku.

Inwentarze pijarskie

Bardzo interesujące są również dwa inwentarze biblioteczne pijarów wieluńskich: Książka obeimująca zbiór Książek Instrumentow Fizycznych i Jeometrycznych sprowadzonych do Biblioteki XX Scholarum Piarum 1809 sporządzona (Książka obeimująca zbiór Książek Biblioteki XX Scholarum Piarum, 1809, s. 1-26) oraz Cathalogus Librorum Bibliothecae Vielunensis Scholarum Piiarum 1821, który wygląda na brulion. Ten drugi katalog znajduje się także w owej Książce obeimującej zbiór Książek (Książka obeimująca zbiór Książek Biblioteki XX Scholarum Piarum, 1809, s. 32-54). Zarówno Cathalogus jak i Książka, podobnie jak wspomniany wyżej brulion znajdują się obecnie w Archiwum Zakonu Pijarów w Krakowie.

W większości z zaprezentowanych inwentarzy zapisy bibliograficzne są niepełne: nie posiadają miejsc i lat wydania, tytuły są skrócone. Do pełnej identyfikacji konkretnego dzieła potrzeba zatem różnego rodzaju bibliografii. W przypadku jednak wielokrotnie wznawianych książek przy takich zapisach nie jest możliwe dokładne ustalenie, które wydanie zostało zapisane w inwentarzu. Nie można zatem dokładnie odtworzyć dawnego księgozbioru w oparciu o takie tylko inwentarze. Nie mniej są one punktem wyjścia do próby jego rekonstrukcji.

Inwentarze spisywane były w czasie skontrum. W XVII w. bibliotekarz zapisywał poszczególne książki tak jak stały na półkach. Dzięki temu wiadomo jak ustawiane były w bibliotece. Umieszczenie dzieł o tej samej tematyce obok siebie w inwentarzu zatem wcale nie wynikało z próby uporządkowania zapisów bibliograficznych.

Dzięki siedemnastowiecznym inwentarzom bernardyńskim z Łowicza można poznać również sposoby nabywania książek do klasztornej biblioteki. W nich też znajdują się informacje o wartości materialnej niektórych dzieł.

Dziewiętnastowieczne inwentarze bibliotek pijarskich posiadają natomiast już pełne adresy wydawnicze, są w zasadzie katalogami. Pozwala to już na dokładniejsze odtworzenie księgozbiorów, posiłkując się tylko nimi.

Inwentarze biblioteczne, mimo swoich ułomności, o których była mowa wyżej, są jednak podstawowym źródłem do odtworzenia dawnych księgozbiorów, w tym zakonnych.

Bibliografia:

Akta Prowincji Wielkopolskiej Matki Bożej Anielskiej zakonu bernardynów. (1819). (Archiwum Polskiej Prowincji Bernardynów w Krakowie, sygn. W-13).

Cathalogus Librorum Bibliothecae Vielunensis Scholarum Piiarum. (1821). (Archiwum Zakonu Pijarów w Krakowie, sygn. Col. Viel. 9).

Copiarium privilegiorum et aliorum documentorum Conventus Lovicensis. (1600-1644). (Archiwum Polskiej Prowincji Dominikańskiej w Krakowie, sygn. Łw2).

Copiarium privilegiorum Summorum Pontificum, regum, actum iudicalium et aliorum documentorum conventus Siradiensis Ordinis Praedicatorum spectantia. (1377-1692). (Archiwum Polskiej Prowincji Dominikańskiej w Krakowie, sygn. Sd2).

Czapnik, M. (2014). Księgozbiory klasztorów w Łowiczu i ich pokasacyjne losy. W: M. Derwich (red.), Kasaty klasztorów na obszarze dawnej Rzeczypospolitej Obojga Narodów i na Śląsku na tle procesów sekularyzacyjnych w Europie. T. 3 (s. 207-220). Wrocław: Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii.

Grzanka B. (2012). Inwentarz klasztoru Ojców Karmelitów w Kłodawie z 1709 r. Biblioteka klasztorna. Rocznik Kolski, 5, 9-23.

Inventarium supellectilis ecclesiae conventus Klodaviensis conscriptum. (1681). (Archiwum OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie, sygn. AKKr 301/51).

Inventarium supellectilis ecclesiae conventus Klodaviensis conscriptum. (1709). (Archiwum OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie, sygn. AKKr 303/42).

Inwentarz Biblioteki, Muzeum i wszelkiej szkolnej własności: 1817 r.: Katalog Biblioteki Szkoły Wydziałowey Lowickiey (1817). (Archiwum Zakonu Pijarów w Krakowie, sygn. Col. Lov. 18)

Kopiarz dokumentów dotyczących klasztoru OO. Dominikanów w Piotrkowie. (1471-1610). (Archiwum Polskiej Prowincji Dominikańskiej w Krakowie, sygn. Pt2).

Kosiński J. A. (1975). Biblioteka konwentu dominikanów w Sieradzu na przełomie XVI i XVII w. W: J. Kłoczowski (red.), Studia nad historią dominikanów w Polsce 1222-1972, t. 2 (s. 391-408). Warszawa: Wydawnictwo Polskiej Prowincji Dominikanów.

Książka obeimująca zbiór Książek Instrumentow Fizycznych i Jeometrycznych sprowadzonych do Biblioteki XX Scholarum Piarum sporządzona (1809) (Archiwum Zakonu Pijarów w Krakowie, sygn. Col. Viel. 9).

Msze odprawiane w 1775 r. i rachunki klasztoru w Gidlach. (1636-1670) (Archiwum Diecezjalne we Włocławku, sygn. Zak. 16(291)).

Stolarczyk T. (opr.). (2009). Copiarium privilegiorum et aliorum documentorum Conventus Lanciciensis Ordinis Praedicatorum 1387-1616 - Kopiariusz przywilejów i innych dokumentów konwentu łęczyckiego Zakonu Kaznodziejów (1387-1616). Łęczyca: Towarzystwo Naukowe Płockie.

Stolarczyk T. (2016). Siedemnastowieczne inwentarze biblioteczne klasztorów dominikańskich w Gidlach, Łęczycy, Łowiczu, Piotrkowie Trybunalskim i Sieradzu. Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne, 106, 219-279.

Stolarczyk T. (2017a). Inwentarze biblioteczne XVII-XX w. środkowopolskich klasztorów dominikańskich i bernardyńskich. w: B. Iwańska-Cieślik, E. Pokorzyńska, Z. Kropidłowski, D. Spychała (red.), Dzieje książki i prasy. Przegląd badań za lata 2013-2015 (s. 79-94). Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego.

Stolarczyk T. (2017b). Książki służące do nauki języków: polskiego, francuskiego, niemieckiego i łacińskiego w pijarskiej szkole wydziałowej w Łowiczu w świetle inwentarzy bibliotecznych z 1817 r. Roczniki Łowickie, 15, 135-151.

Topographica de Conventu Louiciensi Fratrum Minorum Regularis Observantiae vulgo Bernardinorum narratio... facta per Fratrum Ludovicum Zbąszynium Provinciae Majoris Poloniae S. Mariae Angelorum Diffinitorem actualem, Praedicatorem generalem olim dicti Conventus Guardianum, (1647). (Archiwum Polskiej Prowincji Bernardynów w Krakowie, sygn. W-53).

Tomasz Stolarczyk

Nieznane skarby. Germanika XVI-wieczne w zbiorach BUŁ

Nieznane skarby. Germanika XVI-wieczne w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego to polsko-niemiecka wystawa prezentowana w Bibliotece UŁ od 3 grudnia 2018 r. do 16 stycznia 2019 r. Zorganizowana została w ramach projektu "Germanika XVI-wieczne w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi", który jest efektem współpracy Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Łódzkiego, Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi oraz Uniwersytetu im. Justusa Liebiga w Gießen (01.02.2016 - 31.12.2018). Ekspozycja stanowi zwieńczenie prac nad projektem. Będzie ona prezentowana również w Bibliotece Uniwersyteckiej w Giesen.

Głównym celem projektu było opracowanie bibliograficzne (cyfrowe oraz w formie drukowanego katalogu) XVI-wiecznych starodruków niemieckojęzycznych ze zbiorów BUŁ oraz ich częściowa digitalizacja i udostępnianie w Bibliotece Cyfrowej UŁ. Podjęte działania łączyły wiedzę z zakresu bibliotekoznawstwa, historii literatury oraz kultury. To interdyscyplinarne podejście służyć miało nie tylko materialnemu zabezpieczeniu cennych woluminów, ale również stworzeniu bazy badawczej nad literaturą niemiecką XVI w. w Europie Środkowej, z jednoczesnym włączeniem wiedzy o niemieckojęzycznych starodrukach z XVI w. ze zbiorów BUŁ, w międzynarodowy obieg informacji naukowej. Celem prac było również przybliżenie zarówno niemieckim, jak i polskim czytelnikom znaczącej społecznie i historycznie roli literatury dawnej.

Na wystawie zaprezentowano m.in. pełne wydania Biblii, psałterze, agendy liturgiczne, prognostyki astrologiczne oraz teksty o tematyce przyrodniczej i medycznej. Wiele z nich posiada odręczne adnotacje, ekslibrisy i pieczęcie, które pozwalają prześledzić losy poszczególnych druków. Pokazano również dwujęzyczny katalog opracowanych starodruków (ponad 1300 pozycji) oraz dwujęzyczne plansze informujące o projekcie.

Wernisaż odbył się 3 grudnia 2018 r. o godz. 12.00. Zgromadzonych gości powitał dr hab. Tomasz Cieślak - prorektor ds. studenckich UŁ. Głos zabrali prof. dr hab. Joanna Jabłkowska - dziekan Wydziału Filologicznego UŁ, dr hab. Małgorzata Kubisiak - dyrektor Instytutu Filologii Germańskiej UŁ oraz kustosz dyplomowany Tomasz Piestrzyński - dyrektor Biblioteki. Wypowiedzi tłumaczyła dr Małgorzata Półrola.

W trakcie spotkania prof. Cora Dietl z Uniwersytetu Justusa Liebiga w Giessen przedstawiła założenia projektu "Germanika XVI-wieczne w zbiorach Biblioteki UŁ". Dr hab. Małgorzata Kubisiak zaprezentowała katalog z wystawy oraz wygłosiła referat pt. "Alegoreza natury i historia współczesna. Vogel Halycon Erasmusa Alberusa". Zespół badaczy w składzie: dr Tomasz Ososiński, dr Jakub Gortat, mgr Heinrich Hofmann, mgr Sylwia Kostyra wygłosił referat pt. "Niespodzianki wśród naszych Germaników". Głos zabrał również dr Marcin Gołaszewski - przewodniczący Rady Miejskiej w Łodzi.

Spotkanie zakończył poczęstunek w foyer Biblioteki.

Oprac. Marzena Kowalska, Maria Walaszczyk, fot. Beata Gamrowska

Digitalizacja kolekcji *Polskie serie literackie w XIX wieku*

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego zakończyła projekt pt. Digitalizacja i udostępnienie w Bibliotece Cyfrowej Uniwersytetu Łódzkiego kolekcji pt. Polskie serie literackie w XIX wieku, który został dofinansowany w ramach umowy 639/P-DUN/2017 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

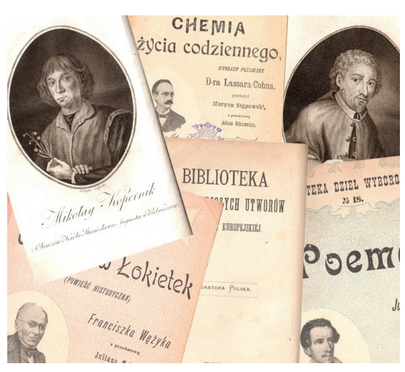

Zbiory Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego obejmują wiele publikacji XIX-wiecznych, pochodzących z czasu rozkwitu rynku wydawniczego, kiedy to dzięki upowszechnieniu umiejętności czytania i coraz tańszym technikom powielania druku, książka stała się dostępna szerokiemu gronu odbiorców. Wówczas pojawiły się pierwsze serie literackie. Wiele z nich znajduje się w zbiorach Biblioteki UŁ.

Pierwszą polską serią literacką gromadzoną w Bibliotece UŁ, a wydaną pod zaborami z inicjatywy Tadeusza Mostowskiego, był cykl Wybór Pisarzów Polskich (Warszawa, 1803-1808), zawierający najwybitniejsze dzieła wielkich twórców antyku, epoki staropolskiej i stanisławowskiej oraz utwory klasyki polskiej. Stanowił on model literackiej serii wydawniczej, na której wzorowano kolejne. Do najbardziej znaczących serii literackich tego okresu należą: Biblioteka Mrówki (Lwów, 1869-1901), Biblioteka Narodowa (Lwów, 1868-1872), Biblioteka Polska (Kraków, 1875-1895), Biblioteka Zapomnianych Poetów i Prozaików Polskich XVI-XVIII Wieku (Warszawa, 1886-1938), Biblioteka Klasyków Polskich (Lwów, 1882-1883) i Biblioteka Pisarzów Polskich (Kraków, 1889-1939). Istotnym czynnikiem kształtującym tożsamość narodową i wiedzę o świecie Polaków były wydawnictwa emigracyjne, które z uwagi na cenzurę stanowiły jedyne źródło literatury patriotycznej. Przykładem może być Biblioteka Kieszonkowa Klasyków Polskich wydawana przez J.N. Bobrowicza (Lipsk, 1834-1853) oraz Biblioteka Ludowa Polska wydawana przez W. Mickiewicza (Paryż, 1866-1871).

W trakcie realizacji Projektu, ze względu na zły stan zachowania wielu druków, najpierw dokonano ich napraw konserwatorskich oraz poddano odkażeniu w komorze fumigacyjnej. Następnie skatalogowano publikacje w katalogu elektronicznym Biblioteki i przekazano je do digitalizacji. Otrzymane bezstratne pliki TIFF z obrazami stron zmagazynowane zostały jako macierz archiwalna, która jest dostępna tylko w Bibliotece. Pliki zostały przekonwertowane do formatu DJVU w celu umieszczenia w Bibliotece Cyfrowej Uniwersytetu Łódzkiego, dostępnej pod adresem: http://bcul.lib.uni.lodz.pl/dlibra/collectiondescription?dirids=39

Zważywszy na naukowe i historyczne znaczenie druków, ich znaczną poczytność oraz w wielu przypadkach zły stan zachowania, konserwacja, skatalogowanie i digitalizacja posłużyły ich ochronie i zabezpieczeniu. Działania podjęte w ramach Projektu w znaczący sposób ułatwiły dostęp do zbiorów wszystkim zainteresowanym.

Redakcja - zespół Oddziału Informacji Naukowej i Prac Naukowo-Dydaktycznych BUŁ

WARTO PRZECZYTAĆ

RECENZJA

Marcin Wicha

Rzeczy, których nie wyrzuciłem

Tegorocznym laureatem Nagrody Nike został Marcin Wicha za książkę "Rzeczy, których nie wyrzuciłem" - lekturę wyjątkową pod wieloma względami, za którą autorowi należy się ogromny szacunek. Tematem przewodnim tej bardzo osobistej pozycji jest postać matki autora. Całość składa się z trzech części.

W pierwszej, zatytułowanej "Kuchnia mojej matki" autor staje w pustym mieszkaniu, otoczony ubraniami, książkami, zdjęciami, rzeczami osobistymi i stara się je uporządkować. Podzielić na te, które były ważne dla właścicielki i tym samym stają się istotne dla autora i na te, które były trzymane przez lata i już nikomu się nie przydadzą. Porządkowanie rzeczy, inwentaryzacja życia. Po odejściu kogoś bliskiego zostają przedmioty, którym wartość nadają nasze wspomnienia. Odarte z tych wspomnień stają się tylko nic nie znaczącymi, nikomu niepotrzebnymi rupieciami. Wspomnienia o bliskich są w istocie echem naszego własnego życia, w którym oni są wciąż obecni. Ich świat się nie skończył - nasz świat jest ich światem, w którym nadal żyją.

Nie tylko rzeczy po nas zostają. Pozostawiamy po sobie również wizerunek poskładany z relacji z innymi ludźmi, relacji nie tylko rodzinnych, ale również z całym otaczającym nas światem zewnętrznym. To temat drugiej części książki Marcina Wichy, zatytułowanej "Słownik". W obu tych częściach autor niewiele pisze o matce w sposób bezpośredni, budując jej postać poprzez wspomnienia otoczenia, w którym żyła i ludzi, których spotkała na swojej drodze, poprzez wspomnienia świata, tego, który stworzyła wokół siebie i swoich najbliższych i tego zewnętrznego, w którym przecież żyć nie było łatwo.

A potem przychodzi czas na trzecią część, tę o odchodzeniu. Napisana bez ckliwych wzruszeń budzi jednak ogromne emocje. Ostatnie słowa, ostatnie spojrzenie, ostatni oddech.

A potem zostanie po nas .. część pierwsza i druga. Ktoś porządkuje nasze rzeczy i chowa nas w swojej pamięci, nie zamykając jednak do końca drzwi, bo przecież życie to kontynuacja. Taka wymowę ma również wykaz "książek, które mi zostały", zaprezentowany na koniec przez autora. Szczęśliwie, po prezentacji kilkunastu tytułów pojawia się dopisek "i wiele innych". To sformułowanie daje nadzieję, że lista rzeczy, która pozostanie po nas nie zamknie się w kilkunastu punktach i pozostanie po nas coś więcej niż kartka papieru.

książka w katalogu BUŁ

Anna Podgórska

WYBRANE NOWOŚCI KSIĄŻKOWE

PSYCHOLOGIA	PSYCHOLOGIA	SOCJOLOGIA	BIOCHEMIA	HISTORIA
Andrzej Augustynek *Wprowadzenie do psychologii*	Małgorzata Gamian-Wilk *Mobbing w miejscu pracy : uwarunkowania i konsekwencje bycia poddawanym mobbingowi*	red. nauk. Jacek Szołtysek *Jakość życia w mieście : poglądy interdyscyplinarne*	Jeremy M.Berg Lubert Stryer John L.Tymoczko Gregory J.Gatto *Biochemia*	Laurence Rees *Holokaust : nowa historia*
MATEMATYKA	RACHUNKOWOŚĆ	FINANSE	PRAWO	PRAWO
Dorota Pekasiewicz *Matematyka : podręcznik dla studentów kierunków ekonomicznych*	Monika Chodoń Katarzyna Zasiewska *Podstawy rachunkowości : ujęcie praktyczne : podręcznik*	Anna Pluszyńska Anna Szopa *Crowdfunding w Polsce*	Teresa Liszcz *Prawo pracy. 12. wydanie. Stan prawny na 15.09.2018*	Katarzyna Dudka Hanna Paluszkiewicz *Postępowanie karne. 4. wydanie. Stan prawny na 1.10.2018*

LEKSYKON BUŁ - dotychczas opracowane hasła

Redakcja: Mariola Augustyniak, Piotr Puchowski. Siedziba redakcji: Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi, ul. Matejki 32/38, 90-237 Łódź, tel.: 42 6356002.
Wydawcą Biuletynu BiBUŁa jest Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego. Nr 1/2019 (132) napisz do biBUŁy